

שלחו להדפסה

גודל פונט

דעות |

בארץ

האם ניתן למצוא את דרך המלך בין דמוקרטיה עודפת לחוק המשילות?

בדמוקרטיה העודפת של ישראל קשה להוביל לממשלות יציבות או לנהל כלכלה משגשגת, אך האם הפיתרון לבעיה זו טמון בחוק המדביק את השרים לכסא?

שלמה מי-טל

08:12, 16.01.15

7 תגובות

אם מנתחים את המצב הנתון כיום בכלכלה ישראל הוא שתקציב 2015 מתנהל על בסיס תקציב 2014, מה שמהווה פגיעה קשה לכלכלה המקומית שגם כך נמצאת בתקופת האטה. רק לסבר את האוזן תקציב 2014 הוא תקציב צנע, וכלכלת ישראל המאטה לא תקבל את זריקת הביקושים שהיא צריכה. דומה הדבר לחולה סוכרת, שאינו מקבל אינסולין במשך שבעה חודשים.

אז מה בעצם קורה כיום במשק עם הדמוקרטיה הישראלית? לא ברור. בעולם יש 250 מדינות ריבוניות. ברובן, יש דיקטטור, דיקטטור בפועל, או דמוקרטיה מאד חלשה. בישראל, יש בעיה הפוכה. היא בין המדינות הבודדות שיש בהן עודף דמוקרטיה, והמחיר החברתי והכלכלי בשל כך הוא גבוה ועולה באופן תדיר.

להלן הנתונים: הממשלה האחרונה, מס' 33, החזיקה מעמד רק 20 חודשים. רק ממשלת שמעון פרס (1995-1996) שרדה פחות זמן, כאשר פרס יזם בחירות בזק בעקבות רצח רבין והפסיד ל"טירון פוליטי" דאז, בנימין נתניהו (ממשלת גולדה מאיר התפטרה אחרי שלושה חודשים בלבד, ב-1974, בעקבות הטראומה של מלחמת יום הכיפורים).

שתי הממשלות האחרונות של נתניהו פעלו ביחד במשך 68 חודשים בלבד, ממוצע של שנתיים וקצת לכל אחת. במשך הזמן הזה, תוחלת החיים של אזרחי ישראל עלתה באופן מרשים ותוחלת החיים של הממשלות ישראל התקצרה באופן חד. החל מהכנסת הראשונה ועד לכנסת החמש עשרה, היו בממוצע שתי ממשלות לכל כנסת. ריבים פוליטיים הביאו קבינט חדש, אולם לא גרמו לבחירות. הכנסת השנייה החזיקה בשיא של ארבע ממשלות שונות.

אולם, בעשור האחרון, מאז בחירת הכנסת השש עשרה בינואר 2003, נפילת ממשלה מובילה לבחירות חדשות. מאז 2001 רק ממשלת נתניהו שנבחרה במרץ 2009 החזיקה מעמד במשך ארבע שנים מלאות. כל שאר ממשלות ישראל נפלו אחרי שלוש שנים או פחות. בבחירות 2013 היו 32 מפלגות שרצו לכנסת. ולפיכך, היום, אולי יותר מתמיד הרכבת ממשלה משולה לבניית בית קלפים בסערת הוריקן עם כרוניקה של מוות ידוע מראש.

בדמוקרטיה העודפת של ישראל, מפלגות קמות ונופלות כמו נרקיסים באביב. דמוקרטיה אימפולסיבית זו אינה יכולה להוביל לממשלות יציבות ובטח שלא לנהל מדינה או כלכלה. דמוקרטיה שלא מצליחה אפילו להעביר תקציב, כפי שקרה בכנסת הכושלת ה-19 שלא הצליחה להעביר את תקציב 2015 עלולה לעלות ביוקר רב.

רפורמות רבות הוצעו לכנסת ע"י הממשלה ה-33. רבות מהן יידחו או ייהרגו, בגלל הבחירות הבלתי חיוניות. בין הרפורמות, רפורמה במערכת הבריאות, בחינוך ובמערכת הרווחה. סבירות גבוהה ששרים אלו יוחלפו על ידי שרים אחרים, סביר להניח גם ממפלגות אחרות כך שמה הסיכוי ששר ממפלגה אחרת ינהיג רפורמה המזוהה עם מפלגה שאינו משויך אליה, ככל שהרפורמה תהיה הגיונית וחיונית? הסיכוי אפסי.

בדמוקרטיה העודפת שלנו קורה פעם אחרי פעם שכל רפורמה רצינית המחייבת כמה שנים טובות לניסוח ולדין, נופלת. מתמוססת. לאחרונה רפורמות אינן נולדות אלא עוברות הפלה.

ראש הממשלה מבטיח להביא לכנסת הבאה רפורמה אלקטורלית, כדי "לשפר ולחזק משילות" בתוך 100 ימים. אחת הרפורמות המוצעות היא להקשות על הפלת הממשלה בכנסת. האם, כתוצאה מכך נעבור מדמוקרטיה עודפת, לחוסר דמוקרטיה, כאשר ממשלה כושלת נדבקת לכסאות ואין אפשרות לפטרה?

פעם חבר פרלמנט בריטי בשם טניסון (לא המשורר) אמר: "אם יש בחירות לעתים קרובות מדי, אזי העם לא יתענין בהן. לא תהיה התרגשות ואף לא עצבנות". כלומר, תהיה אפטיה. הוא אמר זאת לפני 181 שנה. מעט מאד השתנה מאז. במסע הבחירות הנוכחי, יש חוסר ענין ציבורי משווע. קשה לזהות נושא "דליק". וקשה למצוא מצע מחושב וברור של מפלגה כלשהי.

למה, אם כן, יש בחירות? בגלל שראש הממשלה רב עם שר האוצר? זה מתאים לגן ילדים, אבל, לא לדמוקרטיה במדינה מבוגרת וראויה. כל שנותר הוא לקוות לממשלה רחבה ויציבה, שתוכל לבצע עד הסוף רפורמות חיוניות, בארבע שנים ולא בשנתיים ובעיקר להעביר תקציב ראוי.

פרופ' שלמה מיטל הוא חוקר בכיר במוסד שמואל נאמן